

1.) што ужа и што интимнија сарадња и узамјаност свих делова и свих врсти нашега задругарства и то не само у подручју нижестепених јединица, него и у подручју виших и највиших јединица.

2.) изградња нарочитих централних пословних установа које би, не реметећи у николико хисторијски створену конфигурацију, функционисале као пословна средишта без обзира на оквире, преграде и засебности између хисторијских групација. —

Конечно да напоменем још нешто.

Задругарство је креација која се у свој својој битности, поред осталог, оснива на слободи акције, на самоопредељењу, самопомоћи и самоуправи и зато ниједна насилна мера, ниједна мера која не стоји у сугласју са еволуционим процесом у самоме задругарству, не може имати конструктивног учинка.

Садање устројство нашега задругарства развило се је природним еволуционим путем и то устројство може бити усавршавано само истим путем. То треба да имају на уму сви који раде на будућности нашега задругарства.

Вој. В. Ђорђевић — Београд

Закон о задругарству

Представници задругарства поднели су свој пројекат закона о задругама.*

Једна од најважнијих привредних грана била је до сада без једнообразног закона, где-где скоро и без специјалног закона. Са овим треба да се замене око дванаест разних закона по којима су се до сада управљале задруге. Наш привредни живот све више и више изискује једну добру задружну организацију, те с тога доношење овога привредног закона спада у ред једног од најважнијих закона, од кога ће у многоме зависити правилан развитак будућег задругарства.

Пројекат садржи у себи много доброга и заслужио би највећу похвалу и једнодушно одобравање, да у њему ипак није унета једна одредба, која из основа ремети целокупан смисао задругарства и закона, који се њега ради доносе. Чудновато, просто невероватно, да су представници задругарства могли, између осталог онако доброг, да предложе једну начелну, посве рђаву ствар, која целоме закону даје изглед једног лошег закона.

* Као што је познато на једној конференцији представника Министарства пољопривреде и Главног Задружног Савеза, која је одржана своједобно у Министарству пољопривреде, повјерио је министар пољопривреде г. Др. Сто Франгеш Главном Задружном Савезу да изради и да предложи Министарству предлог Закона о задругарству. Тај предлог је израђен и сада предложен.

Члан 57. пројекта предвиђа, да сваки задругар има право на један глас, али да се правилима може одредити да има и више гласова, а највише десет гласова.

Члан 113. још више подвлачи ову мисао, па дозвољава задругама, које су основане до доношења овога закона, да њихови задругари имају онолико гласова, колико су и дотле имали, па макар то било на свакога и преко десет. Сем тога, предвиђа се, да задругара може заступати други задругар исте задруге.

Битна одлика задружних институција јесте, да су оне удружење личности, а не капитала. Тога ради у њима је уведена једна од основних црта и та, да сваки задругар има само један глас. »Један човек — један глас«, је начело и битни састојак по коме се задруга разликује од акционарских друштава. Право задругара је лично, он не може и не сме бити заступан преко другог. Само онда, кад је задругар правна личност, заступљен је преко свога пуномоћника. Ово начело усвајају сва модерна законодавства, а у пракси га спроводе задругари целог света.

Ако посматрамо разне облике задруге у свету, ми видимо, да је начело скоро апсолутно, и да се један човек — један глас, сматра битним састојком задруге. Све потрошачке задруге, све кредитне задруге апсолутно се придржавају тога принципа и не отступају од њега. Само некоји облици произвађачких задруга дозвољавају задругару и више гласова, као млекарске задруге у Данској, житарске у Канади, али оне то своје право не дају, а про рата уделима (акцијама), већ а про рата количини млека коју задругар уноси или количини жита коју задруге продају.* Али ни све житне задруге, ни све млекарске задруге у свету не спроводе ово, већ већи њихов део се држи начела »један човек један глас« и са успехом раде.

Највеће задружне институције не примају у своје чланство установу, која нема те одлике. Члан 7. међународног задружног савеза у Лондону, као прву тачку погодбе, да се једна институција сматра задружном ставља: Право гласа једнако за све задругаре, ма колики био износ њихових удела.

Већина занокдавства изричито тражи да задругар има само један глас. Швајцарско законодавство тражи унутрашњу организацију задруга на принципу »једно лице — један глас«, лично употребљен. Члан 4. закона од 3. јула 1925. год. у Француској каже: Сваки задругар, какав год био његов број удела, има право на један глас, и то лично, на скупштини којој присуствује. Италијанско законодавство изричито захтева један глас. Немачко законодавство један глас. Скопски закон, донет у Аргентини, каже: »Сваки од задругара, какав год био број његових удела не може имати више од једног гласа«.

* Имаде још случајева да задругари гласују са више гласова, као н. пр. код грађевних удруга радничких и обитељских кућа у Чехословачкој, где задругар имаде толико гласова колико имаде пословних делова, али највише 5.

Остала законодавства, у колико нису изрична о овој одредби, добила су потпуно задовољење у пракси, која најстрожије примењује начело »један човек — један глас«.

Највећи задружни теоретичари, научници светског гласа не могу ни да замисле другачије једну задругу, него само са том одредбом. Шарл Жид, професор Сорбоне, професор Ханс Милер, бивши секретар међународног задружног савеза, професор Тотомианц, Кауфман, секретар централног задружног савеза у Хамбургу, Алфред Наст, Бернард Ловерн, професор факултета из Лила, и многи други, чија имена значе ауторитет у науци и у задругарству, сматрају, да је ово толико битна одлика задругарства да се о њој не може ни расправљати.

Доношење задружног закона има везе не само на развој задругарства, него и развој осталих привредних установа. Задругарство као покрет широких друштвених маса и покрет, коме је циљ укидање профита и подизање раднога човека, има право да тражи од заједнице све повластице и све користи које може да добије. Али, задругарство за то има и обавезу, да остане у границама своје организације, у границама чистоте и да не дозволи да се под видом задружних јединица развијају установе, које немају високи задружни циљ. Ако се задругарство злоупотреби и служи капиталу, личностима, политичким или верским покретима, оно није више задругарство. Задругарство не може да буде средство, оно мора да буде циљ и за то прави задругари не могу да прихвате предложену одредбу широких врата, која дају могућност да се задругарство злоупотреби и компромитује.

Више но икад, данас је потребно у грађењу закона не гледати на појединачне интересе, него на интересе целине и начела. Задружни живот у иностранству и код нас дао је задругарству извесне принципе, извесно својство, која га разликују од других друштвених и привредних предузећа. Одузме ли се то задругарству, шта ће му онда остати?

Ing. M. Balić:

Stočna stanica u Gacku

Razvitak i značaj za unapređenje stočarstva južnih kraških krajeva.

Nekoliko godina nakon okupacije Bosne i Hercegovine po bivšoj Austro-Ugarskoj Monarhiji, god. 1886. osnovana je Poljoprivredna Stanica u Gacku, kada su rajonski razdijeljene prema terenskim, klimatskim i ekonomskim prilikama osnovane još i ostale tri stanice, u Modriću iste godine, u Livnu 1888., a stanica u Butmiru-Ilidži kod Sarajeva 1893. godine.

Podizanjem stanice u Gacku nastojalo se je postići trojaki cilj; u prvome redu kao ugledni zavod na kojemu se imade u praksi primijenjivati napredniji način seljakova rada, zatim kao poučno gospodarstvo, što znači praktičnu poljoprivrednu školu u širem smislu te konačno kao savjetnik svoje okolice u svim pravcima rada zemljoradnje i stočar-